

BLIJDENSTEIN & CO

(1801-1953)

R.W. JANSEN

RWJ-PUBLISHING

Gedurende de 18^e eeuw werd de internationale markt voor (goedkoop) linnen steeds ontoegankelijker voor het Twentse linnen, niet alleen doordat het loonniveau in Twente relatief hoog lag, maar ook doordat de Twentse industrie de bescherming miste die andere landen, zoals Duitsland, op de Engelse markt genoten.¹⁸ De Republiek voerde regelmatig oorlog met Engeland. De zeeoorlogen waren slecht voor de handel.

Ook verslechterde de situatie voor het (goedkope) Twentse linnen op de binnenlandse markt, doordat importheffingen op buitenlands garen werd verlaagd ten gunste van de stapelmarkt. Het stapelrecht betekende dat de koopwaren eerst moesten worden opgeslagen en in het openbaar ter verkoop worden aangeboden in Amsterdam, alvorens zij door particulieren verder mochten worden verhandeld. In het octrooi¹⁹ legden zij dan ook de nadruk op de buitenlandse concurrentie die door de tariefpolitiek sterk zou worden bevoordeeld, ten koste van de Enschedese fabrikeurs.

Vermoedelijk speelde ook een rol bij de aanvraag van het octrooi, dat de fabrikeurs vanouds ook linnen kettinggarens bij de Amersfoortse wevers afzetten. Doch aanvang 18e eeuw kwamen zij in botsing met de gilden in Amersfoort, destijds het bombazijncentrum van de Republiek. De Amersfoortse gilden hadden bovendien hun voorkeur kenbaar gemaakt voor het (betere) linnen kettinggaren uit Duitsland.

Mogelijk speelde bij de aanvraag ook een rol zich te wapenen tegen het linnenwever gilde in Enschede. De fabrikeurs wilden de bombazijnproductie in eigen handen houden en in concurrentie met Amersfoort in Twente de bombazijnnijverheid bevorderen.

---

¹⁸ C. Trompetter *Mennonite entrepreneurship in a proto-industrial environment : the role of Mennonite entrepreneurs in the development of textile industries in Twente (The Netherlands) 1600-1815*, Doctoral dissertation The University of Kansas (Wolvega, 1994) p. 7

¹⁹ C. Trompetter, 'Ontmoedigend overheidsbeleid als stimulans voor ondernemerschap. De Tariefherziening van 1725 en het ontstaan van de bombazijnnijverheid in Twente', *Textielhistorische Bijdragen* 33 (1993) p. 43-54 (p. 52)

waarvan 90% op de binnenlandse markt werd afgezet en slechts 10% naar Indië werd verzonden. Jan Bernard klaagde ondermeer over de overvoerde markt op Java en de verliezen die in Enschede werden geleden, door de hoge prijzen van de levensmiddelen en het Pruisische turf. Turf werd gestoken in het Aamsveen, een veengebied op de Nederlands -Duitse grens ten zuiden van Enschede. Turf is tot het begin van de 20^e eeuw een belangrijke brandstof in de huishoudens. Ook beklagde Jan Bernard zich over het feit dat bepaalde katoeninrichtingen –zoals de katoenweverijen in Zeeland- door de overheid werden bevoordeeld door premies en steunaankopen. De gesubsidieerde katoenweverijen in Zeeland werden geleid door de familie Salomonson. Concurrenten, waarmee B&Co. een slechte relatie onderhield. Zowel zakelijk als privé.

Deze bron moet gerelativeerd worden. Als voorzitter van de KvK wilde Jan Bernard de mening van de regering over Twente in positieve zin beïnvloeden. Hij kon zijn bedrijf goed verkopen. Hij was een pragmaticus en in feite uit op het ontvangen van overheidssteun via de NHM en andere voor de textielindustrie in Enschede en de rest van Twente gunstige overheidsmaatregelen. Ook B&Co. profiteerde nog steeds van de NHM.

B&Co. produceerde in verhouding tot de Enschedese textielnijverheid veel voor de export naar Indië. In de zomer van 1840 raakte de Indische markt overvoerd. Verergerd werd de situatie door de ongunstige gang van zaken in de Engelse industrie, toen de Engelse handelshuizen door lage prijzen hun verkopen trachtten te vergrootten. In 1841 halveerde de NHM haar bestelling. In 1842 produceerde B&Co. 19.752 stukken calicot, 41% van de totale productie van B&Co. In 1841 bedroeg de productie 63.934 stukken weefsel bij B&Co. (Zie: Bijlage 4.3.)¹¹³. In 1844 herstelde de productie zich.

De lichte productiedaling bij B&Co. vanaf 1842 heeft waarschijnlijk ook met interne factoren te maken. Reeds vanaf hun oprichting kampte de firma met een onderbezetting

---

¹¹² HCO FAB Invnr. 78 t/m 95 *Stukken ontvangen en/of opgemaakt door Jan Bernard Blijdenstein als lid cq. Voorzitter der Kamer van Koophandel en Fabrieken te Enschede*

¹¹³ HCO BW Invnr. 48 *Register, houdende overzichten van de produktie van de weverij (1805-1947), spinnerij (1865-1947) en ververij (1895-1947)*

***Viering 150 jaar
Blijdenstein & Co.
(N.V.) 1951***

***Kinderen in de
fabriekshal***

***Collectie
Stadsarchief Enschede***

Bijlage: 7.22. Opslagduur en omzetsnelheid van de voorraad Blijdenstein & Co. 1914-1936

Jaar	Omzet per jaar	Gemiddelde voorraad	Omzetsnelheid	Opslagduur
1914	1.495.814	412.508	3,63	99,17
1915	1.973.982	432.563	4,56	78,95
1916	2.526.883	414.140	6,10	59,02
1917	2.467.361	294.163	8,39	42,91
1918	2.373.923	145.615	16,30	22,09
1919	3.764.975	276.336	13,62	26,43
1919	3.764.975	276.336	13,62	26,43
1920	6.272.855	542.021	11,57	31,11
1921	3.750.694	559.170	06,71	53,65
1922	3.408.270	608.093	05,60	64,29
1923	2.765.066	789.357	03,50	102,86
1925	3.491.174	901.317	03,87	93,02
1926	3.093.115	1.106.794	02,79	129,03
1927	3.180.569	1.036.792	03,07	117,26
1928	3.187.980	963.522	03,31	108,76
1929	3.448.093	965.356	03,57	100,84
1930	2.808.122	939.593	02,99	120,40
1931	2.112.851	938.121	02,25	160,00
1932	1.367.615	828.403	01,65	218,18
1933	1.490.781	603.944	02,47	145,75
1934	1.002.681	489.512	02,05	175,61
1935	1.051.054	487.732	02,15	167,44
1936	1.143.166	521.055	02,19	164,38

Bijlage: 8.5.
Omzet en gemiddelde verkoopprijs weefsels Blijdenstein & Co. N.V. 1937-1947

Jaar	Afzet in exemplaren	Omzet (in fl)	Verkoopprijs per stuk (in fl.)
1937	91.341	1.851.253	20,27
1938	75.886	1.683.962	22,19
1939	92.712	2.006.449	21,64
1940	69.751	1.927.570	27,64
1941	25.424	1.115.148	43,86
1942	20.179	1.155.570	57,27
1943	25.817	1.788.956	69,29
1944	14.574	1.222.324	83,87
1945	7.976	499.896	62,68
1946	61.823	3.740.159	60,50
1947	106.872	7.405.510	69,29

Bron:

HCO BW Invnr. 48 *Fabrieksadministratie Register, houdende overzichten van de produktie van de weverij (1805-1947), spinnerij (1865-1947) en ververij (1895-1947)*